

Sprachkurs Westfääölsk – Lektion 8

Dies ist ein kleiner Sprachkurs für das Westfälische bzw. Münsterländer Platt. Hier geht's zu den Lektionen 1, 2, 3, 4, 5, 6 und 7.

Kurze Ausschnitte aus Alltagsgesprächen geben Beispiele für die Sprachanwendung. Anhand kurzer Übungen kann der Inhalt der Lektionen nochmal wiederholt und eingeübt werden.

Viel Spaos bi't Westfääölsk küern!

Lektion 8

In düsse achte Lektion geiht dat üm de Utspraak vun't westfääölske (Mönsterlännar) Platt un wuso dat wat Besunners is. Wat dat Plattdütske üöwerall in Norddütskland utmakt – de zweite *Lautverschiebung* – steiht in Lektion 2.

Vokale

Dat Platt vandage, dat kümp vun de ollen Sassen un ähre Spraok – dat *Altsächsische*. Düsse Spraok is de Grundsteen för all plattdütsken Mundaorten un wüerd bet ca. 1150 spruoken. To düsse Tiet gaff dat kuorte Söwsluute (Vokale) in uopen betonten Silven: bi dat hauchdütske Waort *Vogel* (up westfääölsk *Vuëgel*) spriäkt wi vandage dat /o/ lang ut: *Vō-gel*. To de oltsasske Tiet hett dat glieke Waort nao *fu-gal* – mit denn kuorten Söwsluut /u/ in de eerste Silve.

Datt gaff acht söcke Kuortvokale in de olle sasske Spraok, de läter in't westfääölske, ostfääölske un nordneddersasske Platt unnerschaidliche Entwicklungen nuomen hett:

		Altsächsich (Kurzvokale)	Westfälisch (westfälische Brechung bzw. bei /a/ gedehter Langvokal)	Ostfälisch (gedehnte Langvokale)	Nordniedersächsich, Mecklenburgisch-Vorpommersisch, Brandenburgisch (gedehnte Langvokale)
1.	machen	makon	maken (gedehnt bzw. tonlang)	maoken (langes offenes o)	maoken (langes offenes o)
2.	Bach	beki	Biäke	Beek	Beek
3.	essen	etan	iäten	äten	eten
4.	sieben	sivun	siëben	sewen	söwen
5.	kommen	kuman	kuemen	komen	kaomen (langes offenes o)
6.	übel	uvil	üewel	övel	övel
7.	offen	opan	uopen	open	aopen (langes offenes o)
8.	öl	oli	Üölge	Ööl	Ööl

Altsächsische Kurzvokale und ihre Entwicklungen im heutigen Plattdeutsch

Siëben vun de acht ollen sassken Kuortvokale warrt vandage in't Mönsterlännner Platt as Tweelude /iä/, /ië/, /ue/, /üe/, /uo/, /üö/ un as een langet /a/ spruoken. Dusse Tweelude wärd as *westfälische Brechungsdiphthonge* benäömt. De Schriefwiese /ië/, de auk in dusse Lektionen brukte warrt (= è is een quettet /e/), helpt daobi, denn Tweeluut vun een langen /ie/ to unnerschaiden.

Bi de annern plattdütsken Mundaorten sind de ollen ursprünklichen Kuortvokale lang wuorn un unnerschaidlick tosammen fallen: So giff dat bi't ostfäälske Platt vadage fief (/ao/, /ē/, /ä/, /ō/, /ö/) un bi't nordnedersasske drai (/ao/, /ē/, /ö/).

Auk Besunners in't westfäälske Platt is de Utspraak vun't *tonlange* to de oltsaaske Tiet kuorte /a/ (*maken*) un vun't *atlange* /a/ (*Schaop*), wat fröher bi de Sassen al lang wesst is.

In' Mönsterlännner Platt wärd dusse twee /a/-Luute bis hüüt unnerschaidlick utspruoken:

Dat *tonlange* /a/ in *maken* is jüst so, wu dat lange /a/ in't Hauchdütske – dat *altlange* /a/ is sowat tüschenken /a/ un /o/ (= /ao/ *Schaop*). In de annern plattdütsken Mundaorten sind düsse twee Luute tosammenfallen, sodat dat dao *maoken* un *Schaop* hett.

Konsonanten

Auk bi de Mitluute (Konsonanten) giff dat een paor Unnerschaide in de Utspruoke tüschenken Hauchdütsk un Westfääölsk:

Dat /g/ wätt auk an'n Anfang vun't Waort as Rieweluut /x/ („ch“ wu in hauchdütsken „auch“) utspruoken:

hauchdütsk *Gans* – westfääölsk *Gaus* „Chaus“

hauchdütsk *gehen* – westfääölsk *gehen* „chaon“

Stieht das /s/ ann'n Anfang un an'n Ende vun't Waort, so wätt dat aohne Stemm äs een scharp /s/ wu in *dass* spruoken.

Dat /r/ is enn mit de Tungentipp rolltet „r“.